

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

238. An aliqua Ciuitas, vel Principes possint exigere tributa à Clericis, quia per consuetudinem immemorabilem ita semper factum est? Ex p. 1. tract. 2. res. 97. aliàs 96.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

traff. 5. lib. 2. cap. 38. n. 15. vbi sic asserit: [Ad leges aliquorum Regnorum responderetur, in illis nullum esse verbum de irratione iuramenti: nam talis irritatio, etiam si directè fieri posset, non posset fieri per legem civilem, cum sit extra forum eius. Solum ergo irritantur ibi contractus civiles, quando iuramentum eis additur. Et tunc, licet ex contractibus non nascatur obligatio ratione illarum legum, iuramentum per se obligabit ad id, de quo factum est, quodque sine peccato fieri potest: hoc enim non potest impedire lex civilis, stante tali conditione, vt illis iuramenti reuera stat, non obstantibus illis legibus: nam, si iuramentum est de non contrahendo illis contractibus, quantumvis nullis, licetè seruari potest: seruandum ergo est. Non carent tamen difficultate illæ leges, irritantes contractum solum propter adiectionem iuramenti: nam videntur, saltem indirectè esse contra libertatem Ecclesiasticam, licet lex Castellæ expressè id neget & in ea dicatur, ita post diligentem inquisitionem iudicatum esse. Sed hoc examinare, ad rem præsentem non spectat. Ita Suarez. Ex quibus verbis apparet, quòd vir doctissimus valde dubitauit de supradictis legibus, an sint contra Ecclesiasticam immunitatem: idè Principes ex illis abstineant: nam efficerent contra libertatem Ecclesiæ, vt nos *suprà in Resol. 65.* diximus, & nunc dicemus. Non reticbo tamen, pro coronide huius Resolutionis, Layman in *Theol. moral. lib. 4. traff. 3. c. 11. n. 10.* adnotare, quòd non solum Iudex laicus, ad obseruationem iuramenti super contractu, vel simili negotio interpositi, laicos suos compellere potest, sed etiam Iudex Ecclesiasticus, sicuti habetur in *cap. vlt. de foro comper. in 6.* vbi Doctores adnotant, quòd iuramentum non mutat forum, sed addit forum foro. Sensus est, si contractus, v.g. iuramento confirmatus sit, potest quidem iurans ratione contractus politici, coram seculari Iudice conueniri, vt is totam litem definiat: sed potest etiam conueniri coram Iudice Ecclesiastico, ratione interpositi iuramenti, cuius obligatio per se ad forum Ecclesiasticum spectat: quare in tali casu materia iuramenti mixta est.

Sup. hoc supra in Ref. 212. & infra in Ref. 280. §. Confirmatur. & magis late in Ref. 282. §. 1. & §. Sed restat, & in fine alterius Ref. eorum annotationum & inferius in tr. 8. Ref. 7. prope finem à ver. Ad id.

RESOL. CCXXXVI.

An index Ecclesiasticus sit competens non solum quoad relaxationem iuramenti, sed etiam ad effectum agendi, vt præstita relaxatione annullet, & rescindat ipsum contractum?

Et quid, si causa agatur cum heredibus iurantis? Ex part. 1. traff. 2. Ref. 120. aliàs 119.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Gutierrez de *iurament. confirmat. p. 3. cap. 12. n. 6* Decius, Couarruias, & alij penes ipsum.

2. Sed affirmatiuam opinionem amplectendam esse existimo, & præter DD. quos citat, & sequitur Suarez de *Pax in praxi, tom. 1. prælud. 2. n. 39.* tenet etiam hanc sententiam ex Hispanis Iuriconsultis Ioan. de Hevia in *Curia Philippica, p. 1. §. 5. n. 16.* vbi sic ait: [Quando se pide esta relaxation, ad effectum agendi, se puede pedir juramento juntamente con ella en el libelo, y peticion que se pide la nulidad, y rescision del contrato jurado ante el Ecclesiastico, y conocerse por el della, aunque sea entre legos, y contra ellos, porque por razon del juramento es su Iuez, y assila causa del contrato jurado, aunque sea contra legos, est mixti fori de entrambos fueros Ecclesiastico, y secular, tratandose con el lego jurante, que hizo el juramento, mas no si se trata con sus herederos, o successores que entonces; siendo legos no puede

conocer della el Ecclesiastico, porque no passo à ellos, quanto à esto, y el perjuro el juramento, aunque si quanto à la confirmacion del contrato, y fuerza, que por el se le dio.] Ita ille, & ante illum Antonius Gomez *tom. 2. var. c. 12. n. 22.*

RESOL. CCXXXVII.

An Principes imponentes gabellas, licet iustas super bona Ecclesiasticorum, incurran in excommunicationem Bulla Cœna, vel tantum incurran in aliam excommunicationem Papalem, à qua, satisfacta parte, per Bullam Cruciatam absolui possint? Ex part. 1. tr. 2. Ref. 48. aliàs 47.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Graffius in *de off. p. 1. lib. 4. c. 18. n. 84.* Filiuc. *tom. 1. traff. 16. c. 5. n. 105.* Villalobos in *summ. tom. 1. traff. 17. dub. 20. n. 18.* Altherius *tom. 1. diff. 6. lib. 5. c. 4. fol. mihi 507.* Soula in *Bulla Cœna, c. 6. diff. 41. concl. 3. n. 3.* & Salonijs *tom. 2. in 2. 2. q. 78. art. 5. contr. 2.* vbi ait: [Qui iustas, & quas à secularibus exigere possunt, à Clericis gabellas exigunt, non incidunt in Bullam Cœna; sed in aliam tantum excommunicationem Papalem, qua percutiuntur in *cap. quanquam*, & aliis, à qua, satisfacta parte per Bullam Cruciatam absolui possunt.] Ita Salonijs. Et hoc prius docuerat Nauarrus in *Manuali, c. 27. n. 61.* cum enim semel Bulla Cœna excommunicet eos, qui nouas gabellas, ad id potestatem non habentes, imponunt, vt patet ex *clausula S.* & postea *clausula 17.* excommunicet omnes, qui gabellas imponunt, aut exigunt impositas à personis Ecclesiasticis, aut ex eorum, vel Ecclesiarum bonis, putat ipse Nauarrus priori non excommunicari eos, qui Ecclesiasticos grauant gabellis, modò illicitæ non sint respectu laicorum; posteriori verò non excommunicari eos, qui eas exigunt ratione bonorum patrimonialium à Clericis, cum restringatur censura ad redditus Ecclesiasticos.

2. Sed in hoc posteriori fallitur bonus senex: nam imponentes gabellas super bona patrimonialia Clericorum, excommunicantur in illo *canone 17.* Bullæ, vt supra probatum est. Quoad excommunicationem vero canonis *S.* probabiliter opinatur cum Doctoribus supra citatis, licet contrariam sententiam probabilior em esse putem, cum nostro Megala in *3. p. lib. 3. c. 4. n. 14.* Suarez, Gabriele, D. Antonino, Angelo, Tabiena, apud Fillincium, vbi supra, & Duard, in *Bulla Cœna, lib. 2. can. 5. q. 6. n. 15.* vbi ex multis probat, Principes imponentes gabellas, licet iustas, super bona Ecclesiasticorum, incurrere in censuram Canonis *S.* Bullæ Cœna. Et ratio est: quia excommunicatio in illo Canone fertur contra eos, qui imponunt gabellas, nisi in casibus à iure permixtis: sed ius non permittit imponere gabellas super bona Clericorum: ergo illas imponentes incurrun in hanc censuram. Carteras verò rationes videbis apud Duardum. Sed, quia circa præsentem immunitatem Ecclesiasticorum à gabellis multa notauimus in quodam occurrenti casu, de quo consultus fui ab Illustriss. Senatu huius Vrbs Panormi, idè in gratiam Confessariorum, non pigebit hinc ponere ea, quæ tunc hinc inde pro indaganda veritate collegi.

RESOL. CCXXXVIII.

An aliqua Civitas, vel Princeps possint exigere tributa à Clericis, quia per consuetudinem immemorabilem ita semper factum est? Ex part. 1. tr. 2. Ref. 97. aliàs 96.

§. 1. Affirma

Sup. in Ref. quæ hic est in tr. 257.

Affirmatiuam sententiam docet Gabriel Pe-
reira in tract. de man. regia; p. 1. c. 10. n. 2.
Vide etiam Paulum de Castro in conf. 423.
2. Sed hæc sententia prorsus est abiicienda; nam,
vt in casu simili docet noster doctissimus P. Megala
in conf. 71. n. 4. Bulla Cænx Domini non solum tulit
quascumque consuetudines, etiam immemorabiles;
sed etiam continet clausulam irritatæ, quæ destruit,
& inficit titulum & possessionem. Et ita citans alios
DD. asserit Megala decreuisse Romanam Rotam,
die 10. Decembris 1598.

RESOL. CCXXXIX.

An principes laici consuetudine possint acquirere ius
collectandi Ecclesiasticos?
Et an colore talis prætextus liberentur à censura excom-
municatiõis, & restitutionis debito? Ex part. 1. tract. 2.
Ref. 101.

Responderetur quòd secundum opinionem
communem Canonistarum & Iurisperito-
rum, si bona Clericorum & Ecclesiæ iure diuino
exempta sunt, & hæc libertas eodem iure inducta
sit, consuetudo non potest eam tollere, quia in ea
quæ sunt iuris diuini, consuetudo suam non exercet
vim. Si autem hæc exemptio non est iuris diuini, sed
positiui, adhuc respondendum est consuetudinem
non valere, & iniustam esse, quia vsurpatur pote-
stas à laicis collectandi & grauandi Clericos, & quo
diturnior, eo est damnabilior. Nam consuetudo cui
lex resistit eam improbando, non valet. Felinus in
cap. accedentes, de prescript. post col. 4. fallent. 3. qui
etiam alios allegat. Panormitanus in cap. cum ex offi-
cij, eodem titulo. Franciscus Baldus de prescript. in 5.
part. quinta principalis, quæst. 9. prope finem Nec mi-
rum, cum hæc consuetudo dicatur irrationabilis,
quam iura improbant, per multa iura allegata à glo-
sa in cap. fin. de consuet. & ibidem. Doctores. Sed
vtrumque ius improbat consuetudinem contra liber-
tatem Ecclesiasticam, & eam non valere vult, quæ
Ecclesiis, earumque ministris inducit grauamen,
cap. 1. de consuet. arg. cap. quamquam, de consuet. in 6.
& cap. 1. de iurand. eodem lib. & cap. & si pigno-
rationes, de iniuriis. ibid. & in Authen. Cassa. C. de
sacrosanct. Ecclesiis. Cassa & irrita (ait) esse denun-
tiant per totam Italiam præcipit omnia statuta, &
consuetudines contra libertatem Ecclesiasticam, &c.
& de cæteris similia artæcata ipso iure nulla esse decer-
nit. Hæc ibi. Vnde Doctores communiter conclu-
dunt, statuta & consuetudines contra libertatem Ec-
clesiasticam non valere, & nullius esse roboris. His
accedit, quod Nauarrus in manuali cap. 27. num. 72.
declarat, quòd censuræ Bullæ Cænx includunt om-
nes, etiam Imperatores, & Reges, & vniuersita-
tes, & quòd nulla consuetudo, etiam immemorabi-
lis, nec prescriptio qualibet longissima contra eas
prodest. Non ergo seculares titulo consuetudinis
possunt inducere exactiones, & grauamina contra
Ecclesias, & Clericos; nec colore talis prætextus
liberantur à censura excommunicationis, & restituti-
onis debito. Quare mirandum, quòd aliquando
nastri, & qui gloriantur de aliquali scientia, velint
sua facta in his excusare prætextu consuetudinis,
quam rectius corruptelam, & abusum nominarent,
& verendum iure, vt etiam Nauarrus cap. 17. num.
203. obseruat, ne Deus omnipotens in dies magis
magisque iratus Consultores Principum de prædictis
Canonibus parum curantes; & Principes nimium
illis credentes grauissimè tandem castiget. Et hæc om-
nia

supradicta docet doctus Binsfeldius in comment. de
iniuriis & damno dato. cap. 7. concl. 12. dub. 3. Vide
me ipsum part. 1. tract. 2. refol. 96.
Vnde ex his apparet quàm male & contra sacros
Canones loquuntur fuisse circa præsentem quæstio-
nem Nicodemum de Florentia in speculo Confessor.
cap. 73.

Quæ hic est
Ref. antee-
dens.

RESOL. CCXL.

An quedam doctrina Syluestri de gabella soluenda à
Clericis super carne, vino, &c. sit vera?
Et an laici possint aperire tabernas in quibus sine onere
vectigalis consuerent possint Clerici? Ex part. 1. tract. 2.
Ref. 83, alias 82.

S. 1. **I**n verb. immunitas, p. num. 22. Syluester sic
asserit: [Posito, quòd propter debitam, aut
aliud, Consules gabellam ponant super carne, aut
vino, & huiusmodi, quam Ecclesiæ soluunt indire-
ctè, cum emant carius; distinguendum est, nam; si
eam ponunt propter abusum, & excessum eorum,
scilicet, quem fecerunt; sic non licet ponunt, sed
soluant de suo; si verò ponunt propter communem
utilitatem, tam Clericorum, quàm laicorum; sic li-
cet eis. Si verò propter utilitatem laicorum princi-
paliter; Clericorum verò indirectè, & à remotis,
puta quia ciuium prosperitas in Ecclesiis, & Ecce-
siasticarum personarum utilitatem redundat; iterum
distinguitur: nam, aut faciunt animo extorquendi
pecunias ab Ecclesiasticis, quas extorquere alio mo-
do non possunt; & sic non licet: aut non faciunt eo
animo; quia, etsi non essent Ecclesiasticæ personæ,
adhuc eam imponent; & sic licet eis. Ita ille: &
ante illum Angelus in verb. immunitas, num. 42. Idem
docet Henriquez lib. 10. c. 15. n. 5. & in Glossa, lit. O.
Paulus de Castro conf. 433. lib. 2. Octavianus Vul-
pelli de libert. Eccles. p. 2. num. 51. Lopez in instrum.
p. 1. cap. 40. Vide etiam Malderum in 2. 2. tract. 5. c. 6.
dub. 18. in fine.

Sup. hoc in
Ref. seq. &
infra in Ref.
244.

2. Sed falluntur equidem, & caudè legendi sunt;
nam vt supra probatum est, Ecclesiastici non tenen-
tur solvere gabellam, quæ principaliter concernit
laicorum utilitatem, & secundario Clericorum. Et
ridiculum est dicere, quòd dicti Authores asserunt,
Clericos tunc non teneri ad solutionem dictæ gabel-
læ, quando extorquetur ex animo accipiendi dictas
pecunias ab Ecclesiasticis, quas extorquere alio modo
laici non possent; sed, si non eo animo: nam
responderetur, exemptionem Clericorum non depen-
dere ex bono, vel malo animo imponentium gabel-
las; sed ex privilegio, quòd ex iure, diuino, & huma-
no habent non soluendi illas; & si talis opoio esset
vera, semper laici imponent gabellas absque illo
malo animo; & sic Clerici semper illas soluerent. Di-
cendum est igitur Clericos exemptos esse à dicto one-
re gabellarum super carne, vino, serico, &c.

Sup. hoc su-
pra in Ref.
214. §. Dicere
autem, & in
Refol. 1. not.
præterita.
§. 1. ad me-
dium.

3. Et idè Rodriguez in summ. tom. 2. c. 74. n. 14.
ita ait: [Ni desto se pueden quejar los Clerigos, pues
pueden comprar estas cosas en sus carnicerías, y ta-
uernillas, y oficinas, particularmente deputadas pa-
ra ellos, donde comodamente las pueden tener. Ver-
dad es, que donde comodamente no pueden auer
estas oficinas particulares, tenia por muy sospechosas
las dichas impositions respecto de los Ecclesiasticos.]
Sic ille. Et absolute, tanquam fallam, hanc opinionem
Angeli, & Syluestri refellit ex nostris P. Megala
in p. 2. lib. 2. c. 16. q. 9. n. 106. & Gutierrez in tract. de
gabellis, q. 92. num. 60. Sed, an in dicto casu possint
laici aperire tabernas, in quibus sine onere vecti-
galis

Sup. hoc in
Ref. 2. not.
seq. §. vlt. ad
medium.